

گفتگو با عباس معروفی و ماریا صبا مقدم

- ماریا صبا مقدم: جز با نوشتن هر چه بیشتر، نمی‌توانیم در زمینه داستان‌نویسی با ادبیات جهان جلو برویم
- عباس معروفی: اعتبار يك مسابقه و جایزه به استقلال و عدالت انصاف و دقت داوران آن است.

مینو اخلاقی

پس از برگزاری موفقیت آمیز جشنواره تیرگان در سال 2008 در تورنتو، با خبر شدیم که تیرگان بعدی در سال 2011 برگزار خواهد شد. این بار تیرگان شامل بیش از پنجاه برنامه هنری و ادبی و دو مسابقه در زمینه‌های فیلم و داستان کوتاه خواهد بود. با توجه به ابعاد تیرگان و میزان وقت، برنامه ریزی و هزینه آن، برای من این سوال پیش آمد که چرا برگزارکنندگان تیرگان مسئولیت چنین کار عظیمی (برگزاری دو مسابقه مذکور) را نیز به عهده گرفته‌اند.

گفتگویی داشتیم با ماریا صبا مقدم، مدیر بخش هنری تیرگان، و عباس معروفی نویسنده برجسته ایرانی، که دبیر مسابقه داستان‌نویسی است. چکیده‌ای از این گفت و شنود به قرار زیر است.

سوال: هدف از برگزاری مسابقه داستان نویسی در جشنواره تیرگان چیست؟

معروفی: ادبیات خلاقه همواره به آزادی و تشویق و شور و نشاط نیاز دارد. در تمام کشورهای دنیا سالانه صدها جایزه و وجه تشویق وجود دارد تا نویسندگانشان بنویسند و فرهنگ کشورشان را اعتلا بخشند. برای نویسندگان ما چنین فرصتهایی نادر است، اما راه برای تشویق و ترغیب و تحریک بسیار است؛ یکی اینکه نهادها و بنیادهای فرهنگی مستقل بار را به دوش بکشند و راه را برای حضور و ظهور نویسندگان بگشایند. من به مسئولان جشنواره تیرگان پیشنهاد دادم که پیشقدم شوند و آنها با رغبت پذیرفتند. و حالا در جشنواره تیرگان نخستین دوره مسابقه داستان‌نویسی تیرگان را بنیاد می‌نهم تا در جشنواره‌های آتی این در بر پاشنه اکرام و اعزاز ادبیات خلاقه بچرخد.

مقدم: ارتقای ادبیات فارسی از طریق تشویق نویسندگان به نوشتن از مهم‌ترین هدف‌های ماست. همین طور ما در سال 2008 خیلی تلاش کردیم که علیرغم محدودیت‌های زمانی و مکانی و مالی هر چه بیشتر آثار هنرمندان و نویسندگان ایرانی را از سراسر جهان در تیرگان معرفی کنیم. اما تعداد کارهایی که می‌شود در طول چهار روز جشنواره عرضه کرد، محدود است. بنابر این فکر کردیم که راه‌های دیگری لازم است که آثار بیشتری توسط تیرگان مطرح شوند و اولین آزمایش ما برگزاری مسابقات در زمینه داستان و فیلم کوتاه است.

سوال: مسابقه داستان نویسی چه طور به مطرح شدن نویسندگان کمک می‌کند؟

معروفی: کلیه داستان‌ها توسط داورانی که در زمینه ادبیات تخصص دارند، بررسی می‌شوند. داستان‌های برگزیده هیئت داوران در مرحله دوم حتماً آثاری قابل توجه و ماندگار خواهند بود، به همین خاطر تصمیم داریم این داستان‌ها را (هر تعدادی که باشند؛ مثلاً بیست یا سی و یا چهل داستان) در یک مجموعه منتشر کنیم. علاوه بر این، حق نویسنده است که نام و کارش به شکل‌های گوناگون در رسانه‌ها مطرح شود. مگر شاعران و نویسندگان نسل‌های گذشته چگونه تبدیل به نام‌های ماندگار شدند؟ این درست که بر روی بند ماندن و پاییدن نام و امضا به عهده خود هنرمند است، اما رسانه‌ها و بنیادهای فرهنگی مستقل باید این امکان را برای نام‌ها فراهم کنند.

سوال: فکر می‌کنید که این کار چه قدر در ارتقای ادبیات فارسی مهم است؟

معروفی: بی‌شک این مسابقه به مثابه سکوی پرشی برای نویسندگان عمل خواهد کرد، و به عنوان مثال کتاب مجموعه داستان برگزیده مرحله نخست، نمونه‌ای از داستان‌های ارزشمند معاصر ماست، نبض ادبیات داستانی ایران امروز میتواند در این مجموعه بتپد، و همین مجموعه میتواند معرف و نشانگر ادبیات داستانی سال‌های اخیر ما باشد که قطعاً مورد توجه ناشران دیگر کشورها هم قرار خواهد گرفت. شاید از این طریق داستان‌های کتاب به زبان‌های دیگر ترجمه شود و فرصت حضور برای چهره‌های ادبی ما در کشورها و زبان‌های دیگر هم فراهم آید.

سوال: چرا داستان نویسی برای ما ایرانیان باید مهم باشد؟

مقدم: ادبیات ما در طول تاریخ و مخصوصاً در دوران پس از اسلام، نقش بزرگی در ثبت و بازگویی تاریخ و استمرار فرهنگی ما داشته. من فکر می‌کنم که در زمینه داستان‌نویسی ما هنوز راه درازی در پیش داریم و جز با نوشتن هر چه بیشتر نمی‌توانیم در این زمینه با ادبیات جهان جلو برویم. از طرفی، هر کدام از ما یک کتاب است، شاید چند کتاب. من گاهی وقت‌ها مقایسه می‌کنم زندگی دوستان کاناداییم را با زندگی دوستان ایرانیم و همیشه از عمق تجربیات و گوناگونی ماجراها و حوادث زندگی خودمان حیرت زده می‌شوم. علیرغم این که خود من هم همین گونه زندگی کرده‌ام. دوستان ایرانی من در اروپا هم همین تجربه را دارند. یکی از بهترین راه‌هایی که ما می‌توانیم تجربه زندگی در عصر خودمان را ثبت و به آیندگان منتقل کنیم، نوشتن داستان است.

سوال: چرا داستان؟ چرا نه فیلم مستند یا گزارش؟

مقدم: ما در زمینه فیلم هم مسابقه داریم. اما در مورد گزارش و فیلم خبری، هر کدام جای خود را دارند، ولی اثر ادبی یا هنری چیز دیگری است. در قرن بیست و یکم، ما هنوز داستان‌هایی از هزار سال پیش را هنوز می‌خوانیم، اما چند نفر از ما اخبار ده سال پیش را مرور می‌کنند؟ هر کدام از ما چند بار شنیده‌ایم که هوای ظهر مثلاً 30 درجه بود؟ من یادم نمی‌آید. شما هم یقیناً یادتان نمی‌آید، اما همه ما توصیف سهراب سپهری را از ظهر گرم تابستان به خاطر داریم:

ظهر دم کرده تابستان بود
پسر روشن آب
لب پاشویه نشست

چرا؟ چون یک اثر ادبی است. چون فراتر از انتقال بی‌واسطه و مستقیم، فراتر از یک گزارش می‌رود و با گروه بیشماری از انسان‌ها در زمان‌ها و مکان‌های گوناگون ارتباط برقرار می‌کند.

سوال: مسابقه چه گونه اداره می‌شود؟

مقدم: باید از آقای عباس معروفی نویسنده برجسته ایرانی که تجربه زیادی در برگزاری مسابقات ادبی داشته‌اند، تشکر کنیم که مسئولیت دبیری مسابقه را قبول کردند. برای ما که برای اولین بار این کار را انجام می‌دهیم، تجربه و نگرش ایشان برای ما بسیار با ارزش است. در واقع قبول مسئولیت از طرف ایشان است که این کار را در این مرحله برای تیرگان ممکن می‌کند.

سوال: ممکن است از تجربه های قبلی تان در این زمینه بگوئید؟

معروفی: یکی از خوشحالیهای من تجربه چند دوره جایزه ادبی است. به عنوان بنیانگذار جایزه قلم زرین گردون که در سالهای 1373 و 1374 در تهران در دفتر مجله‌ی گردون برپا شد، و به عنوان دبیر جایزه قلم زرین زمانه که در سال 2007 در برلین برگزار شد، تمام سعی و تلاش من در این بوده که بر استقلال و عدالت و انصاف پایبند باشم، در کار داوران دخالتی نکنم، و از هر نوع رفتار باندی و گروهی و احساسی بپرهیزم. این برای من مهم بوده که به بهانه جایزه و مسابقه، داستانهای خوب و ارجمندی به یادگار بگذاریم. و اینک باز خوشحالم که به عنوان دبیر مسابقه داستان‌نویسی تیرگان شاهد خلاقیت‌های دیگری از نویسندگان معاصر خواهم بود.

سوال: داوری داستان‌ها به چه صورت است؟

معروفی: اعتبار یک مسابقه و جایزه، به استقلال و عدالت و دقت داوران آن است. هیچ چیزی برای جشنواره تیرگان بدین حد اهمیت ندارد که مسابقه داستان‌نویسی در نهایت دقت و استقلال و اعتماد برگزار شود. آنچه در این رهگذر باقی میماند داستانهای برجسته و ارجمندی است که نویسندگان ما میفرستند، و داوران صاحب‌نام و معتبر از بین خوبها بهترین را انتخاب میکنند. در این دوره، پنج داور زیر نظر دبیر مسابقه داستان‌نویسی، کار داوری را در دو مرحله انجام میدهند. اگر داستانی در مرحله اول، توسط یکی از داوران قبول شود به مرحله دوم راه مییابد. اما اگر یک داستان توسط دو داور رد شود، از ادامه مسابقه باز میماند. بنابراین اقبال راه یافتن به مرحله دوم بیش از حذف آن در نظر گرفته شده است.

سوال: آیا جوایزی برای برندگان در نظر گرفته شده؟

معروفی: به نویسنده داستان اول و دوم و سوم جایزه نقدی تعلق خواهد گرفت. علاوه بر این، سه داستان برنده خودبخود در کتاب گزیده داستانها هم چاپ و منتشر خواهد شد، با ذکر این نکته مهم که: برنده نخستین دوره مسابقه داستان‌نویسی تیرگان سال 2011 و همین چیزها در اعتبار و پرونده کاری یک نویسنده مهم خواهد بود.

مقدم: برای یک نویسنده چیزی مهم‌تر از این نیست که نوشته‌اش خوانده شود و انتشار یک داستان کوتاه بسیار سخت است مخصوصاً برای نویسندگانی که هنوز شناخته نشده‌اند. به همین جهت تلاش کردیم که با چاپ تعدادی از داستان‌ها، این فرصت را برای برخی نویسندگان فراهم کنیم.

سوال: مسابقه ای در این سطح حتماً هزینه سنگینی دارد. این هزینه‌ها چه طور تامین می‌شود؟

مقدم: در این مورد تیرگان مرهون پشتیبانی مالی صرافی اینترچنج است که از هر دو مسابقه تیرگان (داستان و فیلم) حمایت مالی کرده و جا دارد که از این کمک قدردانی کنیم.

سوال: شرایط شرکت در مسابقه چیست؟

جواب: به طور کلی داستان‌هایی مورد بررسی قرار می‌گیرند که واجد تمامی شرایط زیر باشند:

1. به زبان فارسی نوشته شده باشند.
2. تعداد کلمات بدون احتساب عنوان: حداکثر 2500.
3. قبل از ارسال به مسابقه داستان‌نویسی تیرگان، داستان در هیچ کتاب، نشریه، رسانه، نارنما، وب گاه یا بلاگی منتشر نشده باشند.
4. داستان‌ها در صفحات شماره گذاری شده در قالب WORD و از طریق پست الکترونیکی (ایمیل) ارسال شوند.
5. درخواست‌ها باید شامل سه بخش زیر باشد:
 - صفحه اول: نام نویسنده، نام داستان، تعداد کلمات، روش تماس با نویسنده، کشور محل اقامت
 - صفحات پیرو: داستان بدون ذکر نام نویسنده
 - صفحه آخر: موافقت نامه با انتشار داستان در صورتی که به مرحله نیمه نهایی برسد.
6. قبل از 15 فوریه 2011 ارسال شده باشند.

لطفا داستان کوتاه خود را از طریق پست الکترونیکی زیر برای ما بفرستید. در قسمت موضوع «مسابقه داستان کوتاه» را به زبان انگلیسی (Short Story Competition) قید کنید.

writing@tirgan.ca

<http://tirgan.ca/programs/short-story-contest>

با آرزوی موفقیت برای جشنواره تیرگان و شرکت کنندگان در مسابقه داستان کوتاه.